

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiло solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

Uz tamburašku pratnju te večeri bile su izvedene slijedeće muzičke točke: "Moslavački drmeš", "Moslavačka polka", "Moslavec", "Pjevani moslavački drmeš", "Taraban", "Kolovođo, kolovođo daj kolo povedi", "Prelice se spominjale".

A članovi KUD-a izvodili su posavske, moslavačke i slavonske izvorne pjesme i to: "Lipe moje strnokose", "Zaspo' Janko pod jablanom", "Pastir čuva ovce", "Žarko sunce odskočilo", "Izvir vodo izvirala", "Crne oči", "Zora zori, rosa pada", "Urodila žuta dunja", "S onu stranu Save vode", "U ranu zoru stado' ja".

Nezamislivo je da se tako neka folklorna manifestacija odvija bez starijih osoba, bez "djedova i baka", bez starine kao čvrste spone između prošlosti i sadašnjosti, čuvara i nosioca narodne baštine i nacionalnog osjećanja. I kao što je Ivan Goran Kovačić rekao "...Starci i starice su sačuvali ljubomorno i sveto sve ono što je temelj naših narodnih hrvatskih ushita i

ponosa..."¹, tako mnogi, a njima vrijedni članovi KUD-a "Franjo Svoboda" s ljubavlju, prenose na mlađe naraštaje običaje, pjesme i kola moslavačkog kraja, kao što su i na prelu i prikazali.

Blijedo bi djelovala i sama pjesma i svirka i pučka kazivanja da se prostor nije oplemenio etno materijalom, a izvođači folklornim kostimima. Bliska atmosfera između publike i izvođača postignuta je neposrednim vodstvom novinara Ivce Gračakovića.

I na kraju kao gosti u programu, nastupila je i vokalna grupa RKUD-a "Ivo Perković" iz Kutine. A u spomen na ovo druženje nekadašnji voditelj pjevačkog zbora na Husainu, Ivan Milat poklonio je svoj vrijedan akvarel članovima KUD-a "Franjo Svoboda".

BILJEŠKA:

1. Etnološka tribina 8, Zagreb 1985, strana 85.

Slavica Moslavac, Muzej Moslavine Kutina

IZLOŽBA "TRADICIJSKI OBRTI U MOSLAVINI"

Drugi dio izložbe "Tradicijski obrti u Moslavini", izlagane u Kutini i Garešnici, prezentacija je dijela zanata koji prvim prikazom (prošle godine - 1989), vremenski, prostorno i građom nisu mogli biti obuhvaćeni.

Ovom izložbom bilo je obrađeno pet zasebnih, specifičnih tema i to: BRDARSTVO, MLINARSTVO, LICITARSTVO, LONČARSTVO I BAČVARIJA.

Zajednička nota sa prošlogodišnjom

izložbom gotovo da se i nije mogla pronaći, jer su materijali, alatjike, tehnika izrade kod svakog ponaosob različiti, jedino su ih spajale vrijedne, sposobne i marljive ruke muškaraca koji su se ovim obrtom bavili kao dodatnim zanatom pored osnovnog rada - poljoprivrede.

Izložba je bila posvećena tridesetgodišnjici rada Muzeja Moslavine te zanatstvu u Kutini. Dokumenti¹ nam potvrđuju da je:

*Letta 1845ta Dama 15: Majurca vu Meztu j' Hradi
po Cechu dobranoj Luke Vragovich, vu narodnosti Jozepa Martina
Janhovich Seudeca Districturnehoga, j' Cecha Comijara, j' vu Ma,
narodnosti Cecha, Cecha-Mešta Luke Vragovich. Vice-Mešta Ivan
Kellorich, j' ostali Cehovskih Meštara dvanaj je Skup.*

"Ljeta 1845. dana 15. maja u mjestu i kući po Cehu odabranoj Luke Vragovića u prisutnosti gospona Martina Jankovića, suca okružnog i Ceha Komisara i u prisutnosti Ceha, Ceha-Meštra Luke Vragovića, Vice-Meštra Ivana Kelovića i ostalih majstora, održan je skup".

To znači da je u Kutini 15. 5. 1845. osnovan prvi obrtnički ceh od 129 obrtnika i to: remenara, krojača, kovača, čizmara, lončara, kolara, stolara, drvodjelaca, sudara, brijača, škornjara, ključarničara, mesara, puškara, klobučara, potkivača, ložičara i pekarničara.²

Nauka o narodnom gospodarstvu kazuje da je zanat od najstarijih vremena postojao i neprekidno se razvijao.

"Početak zanatstva ide uporedo sa početkom makar i primitivnog napretka čovječanstva i zanat je vjerni sljedbenik i ogledalo napretka civilizacije naroda."³

Prvi naoštren i zašiljen kamen spiljskog pračovjeka, prvo je sjeme budućeg razvoja zanatstva.

Doba koje je bar donekle historija osvijetlila i koje nam je poznato kao stari vijek, a ide koju tisuću godina prije Krista, već je doba snažnog razvoja civilizacije.

Kulture Asiraca, Feničana, Grka, Kineza, Egipćana, njihove ostavštine u monumentalnim građevinama, izradbama u kamenu i metalu, staklu, drvu itd. i danas zapanjuju svijet, a sve su to izradile zanatlijske ruke.

Dakle, kod naroda visoke civilizacije i kulture i zanat je bio na visokom nivou.

U mutnom srednjem vijeku, u vijeku vitezova, zanat je također napredovao. Nije služio tako plemenitim ciljevima kao u starom vijeku, gdje je cvala umjetnost u svakom pogledu, ali bez zanatlija nisu mogli biti ni borbeni vitezovi srednjeg vijeka. Za njih se izrađivalo, kovalo i ukrašavalo oružje i oprema, gradili raskošni dvorci i utvrde i nastalo je pravo nadmetanje među ovim feudalcima.

U to feudalno doba počeo je razvoj zanata i kod nas u Hrvatskoj. Naša feudalna gospoda, da ne zaostanu za ostalom, pozivala su sposobne zanatlije iz drugih zemalja, naseljavala ih pored svojih dvoraca i bogato ih nagrađivala. Srednjovjekovni feudalni poredak postajao je u Hrvatskoj i Slavoniji sve do godine 1848. U to doba naseljeni zanatlije pokraj gospodskih zidina postepeno su počeli stvarati treći stalež,

Detalj s izložbe Tradicijski obrti u Moslavini, II dio, Kutina (foto: Alojz Miler, 1990.)

kod nas tzv. "purgere", od njemačke riječi BURG (grad) i BÜRGER (građanin).

U Kutini je prije 145 godina počeo prvi organizirani život zanatlija koji je krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća davao "staroj Kutini" (koja se stacionirala na i oko Trga kralja Tomislava), osnovni pečat.

Danas u Kutini ima oko 400 registriranih obrtnika, no oni se ne bave navedenim, tradicijskim obrtima, već su se svojim oblicima djelovanja prilagodili suvremenom načinu života.

Ovom izložbom o tradicijskim obrtima dobila se dragocjena slika kako su nekada Moslavci živjeli uz svoje mlinove, licitare i medičare,

bačvare, lončare i brdare. Jer rujno vino u LAGVAMA i BARILCIMA i velika LICITARŠKA SRCA i RAJTERI, BRDARSKE ŠUŠTRE i VUČCI, plod su vrijednih ruku naroda ovoga kraja, a hitra noga na LONČARSKOM KOLU oblikovala je bezbroj zemljanih ČUPOVA, MASLENJAČA, TIGANJA, STUČKI, TEGLI, CEDILA i mnogo drugih upotrebnih i ukrasnih predmeta.

Osnovna saznanja o obrtima u Moslavini u zadnja tri stoljeća imamo, ali su ta znanja suviše opća i parcijalna.

Dosadašnji rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku da su neki obrti potpuno nestali, da je potrebno mnogo rada da se sakupe i kompletiraju alati, dokumentacija i njihovi opisi.

BILJEŠKE:

1. Povelja cara Ferdinanda V iz 1843. godine, kojom se odobrava osnivanje Obrtničkog ceha u Kutini; pečat iz 1844. g.; Knjiga zapisnika iz 1845. g. Danas se sve čuva u Obrtničkom domu u Crkvenoj ulici u Kutini.
2. Slavica Moslavac: Tradicijski obrti u Moslavini, II dio, Kutina, 1990. str. 6
3. Savez hrvatskih obrtnika, Historijat, 1908-1933, Zagreb, 1955. str. 12.

Dunja ŠARIĆ BLEDŠNAJDER, Etno muzej Staro selo Kumrovec

OSVRT NA IZLOŽBU "REKONSTRUKCIJA I UREĐENJE STAROG SELA KUMROVEC"

U Izložbenom prostoru Starog sela Kumrovec otvorena je sredinom srpnja 1987. godine pokretna foto-dokumentarna izložba s naslovom "Rekonstrukcija i uređenje Starog sela Kumrovec". Izložba je napravljena kao rezime 35-godišnjeg muzeološko-konzervatorskog rada na obnovi stare jezgre naselja Kumrovec, danas jedinog muzeja in situ u Hrvatskoj. Na 34 panoa kronološkim je slijedom izloženo 87 uvećanih i u sepiji kaširanih fotografija, popraćenih tekstom, koje su pažljivo odabrane iz bogatog fondusa fototeke muzejske radne jedinice Staro selo Kumrovec.

Prva zamisao da se jezgra starog naselja Kumrovec obuhvati mjerama zaštite bila je prisutna već 1947. godine, kada je u tu svrhu Urbanistički institut NR Hrvatske izradio opsežan plan prostora od Zelenjaka do Razvora, a prof. Marijana Gušić načinivši etnografsku obradu Hrvatskog zagorja, izradila je bogatu studiju naselja Kumrovec. Od 1952-1954. godine raz-

radila je i rješavanje uređenja stare jezgre Kumrovca u smislu očuvanja izvornog ambijenta u kojem je rođen Josip Broz Tito. Tih godina, u toku socio-ekonomskog progressa sela, nestaju neke stare autentične "hiže mazanke" unutar zaštićene zone, a na njihovom mjestu nepropisno niču suvremene tipske kuće, narušavajući izvorni ruralni ambijent Starog sela. Takav je ambijent narušen i podizanjem razine stare ceste 1952. godine, te betoniranjem dijela potoka Škrnika u samom središtu sela. Usprkos tome prof. Gušić uspjela je na principima muzeološko-konzervatorske metode izraditi kompletan katalog za 61 objekt sa kartama i popisom domaćinstava. Prema tom katalogu objekata prof. Ana Deanović je u suradnji sa stručnim timom muzealaca, arhitekata i urbanista izradila elaborat zaštite starinskog naselja Kumrovec. Taj je elaborat ujedno poslužio kao prijedlog uvrštavanja Starog sela Kumrovec u Registar spomenika kulture kao rustične cjeline. Na toj je osnovi Zavod za zaštitu